DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-95.2021.02>

УДК 374.7:331.5-042.3:005.44

Олександр Савенко,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач сектору наукового та
навчально-методичного забезпечення
освітньої діяльності професійної освіти,
відділ науково-методичного
забезпечення професійної освіти,
Державна наукова установа
«Інститут модернізації змісту освіти»,
Київ, Україна
ORCID ID 0000-0001-6079-025X

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

У статті досліджено основні аспекти впливу глобалізаційних процесів на розвиток системи освіти дорослих. Визначено тенденції розвитку освіти дорослих в умовах глобалізації.

Проаналізовано особливості компетентнісного підходу до навчання дорослих та пріоритети освітньої політики, розкрито суть основних ключових компетентностей.

Обґрунтовано варіанти розв'язання проблем освіти дорослих, що значною мірою залежить від змісту навчального процесу предметами гуманітарного спрямування, що є необхідною складовою формування світогляду людини у набутті нових компетентностей, професійних знань та навичок, висвітлено досвід діяльності міжнародних організацій.

Ключові слова: *освіта дорослих, освітні потреби, безперервна освіта, компетентнісний підхід, ключові компетентності.*

Постановка проблеми. Сучасний світ знаходиться в широких і тісних культурних відносинах, країн і регіонів, і одночасно, загроз і викликів (посилення регіонально-етнічних, національних і регіональних конфліктів зіткнення цивілізацій). Основними його рисами стають: підвищення швидкості обміну інформацією, перетворення в «глобальне село» (М. Маклюен), становлення інформаційного, мережевого суспільства, наростання масштабів і глибини усвідомлення світу як єдиного глобалізованого простору.

Зростання швидкості інтелектуальної та технологічної інформації призводить до швидкого впровадження нових знань в суспільство та їх інтеграції між різними галузями. Водночас мало володіти інформацією, необхідно її перетворити в знання. Перетворення інформації в знання, її систематизація та перероблення здійснюється в процесі освітньої та науково-дослідної діяльності. Тому процес навчання новому не може припинятися. В глобалізованому світі розвиток суспільства на базі нових інформаційних і цифрових технологій вимагає від людини постійно вчитися, пізнавати, опановувати і не тільки перетворювати інформацію в знання, а й купувати відповідні компетентності, розвивати творчі здібності. В даних умовах одним із завдань суспільства постає забезпечення безперервності освіти. Згідно педагогічного словника Б. М. Бім-Бада, безперервна освіта – це процес зростання освітнього (загального і професійного) потенціалу особистості протягом життя, організаційно забезпечений системою державних і громадських інститутів, що відповідають потребам особистості і суспільства [1].

Ідея безперервної освіти отримала своє матеріальне втілення після генеральної конференції ЮНЕСКО в 1968 р. У доповіді Делора 1996 року запропоновано комплексну концепцію освіти на основі двох ключових понять – «навчання протягом усього життя» і «чотири базові принципи освіти: вчитися бути, знати, робити і жити разом» [2]. Сьогодні серед основних положень про безперервну освіту: навчання протягом усього життя – *lifelong learning* ; освіта не завершується формальним отриманням документа про освіту (диплома, атестата тощо); безперервна освіта розглядається всебічно, тобто охоплює всі вікові ступені навчання – від дошкільної освіти до навчання дорослих.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні теоретичні і практичні завдання розвитку освіти дорослих у нашій країні (філософські аспекти, проблематика педагогічної майстерності, проблема розробки Концепції освіти дорослих, підготовка державних службовців, аналіз вітчизняних тижнів освіти дорослих, проблеми еколого-етичної парадигми в освіті дорослих і досвід зарубіжних країн) у контексті чинної системи

безперервної освіти висвітлюються в дослідженнях С. Архипової, І. Зязюна, С. Болтівця, В. Лугового, Л. Лук'янової, Г. Філіпчука та ін. Висвітлення актуальних питань щодо проблем освіти і навчання дорослої людини ми знаходимо і у працях науковців - дослідників, серед яких: О. Аніщенко, С. Гончаренко, В. Кремень, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, В. Огнев'юк, В. Олійник, О. Сухомлинська.

Метою статті є висвітлення впливу глобалізаційних процесів на розвиток системи освіти дорослих, визначення освітніх орієнтирів та освітніх потреб дорослої людини у світлі сучасних соціально-економічних і політичних реалій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобалізація освіти – це збірне поняття, яке включає в себе процеси, явища, тенденції та закономірності розвитку освіти на глобальному рівні. Вона являє собою об'єктивний незворотний процес, який обумовлений соціально-економічним, політичним і культурним зближенням країн і народів. Глобалізація освіти формує свою філософію і світогляд, мораль і систему цінностей. Її прояв двоякий, з одного боку, глобалізація являє собою об'єктивний процес інтеграції освітніх систем, який сприяє взаємопроникненню культур, обмін інформацією та досвідом, можливості наукової та академічної мобільності, веде до можливості використання і оволодіння різноманітними педагогічними концепціями та методиками, взаємне визнання дипломів. З іншого боку, глобалізації властива така універсалізація, що часто веде до дестабілізації національних освітніх і виховних систем, стирання їх унікальних відмінностей. Вона несе уніфікацію, посилюючи поширення західних цінностей, переважно американізмів, що веде до глобальної «гуманітарної експансії» і нехтування національно-культурних цінностей більшості народів. В сучасних умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів стає все важче відповідати на виклики суспільства. Як результат, процес освіти значною мірою стандартизується, набуваючи транскордонних та транскультурних характеристик, відбувається взаємопроникнення освітніх систем. В результаті формується контекст міжнародної освіти та світовий ринок освітніх послуг.

Руйнується чи формується глобальна мережа безперервної освіти історично сформованих національних систем освіти або це шлях в інтересах

національної і світової стабільності? Однозначно відповісти на це питання неможливо. З одного боку, є позитивні моменти зазначених явищ:

- для світової спільноти безперервна освіта в глобальному масштабі виступає способом збереження і взаємозбагачення національних систем освіти і культур, фактором і умовою їх міжнародного співробітництва в справі вирішення глобальних завдань в даній області;

- національні системи освіти отримують можливість поліпшення людського потенціалу, який дозволяє створити умови прискорення соціально-економічного прогресу країни, підвищення якості життя;

- для окремої людини формується глобальна мережа безперервної освіти, що дозволяє сформувати і задовольнити освітні запити, розвинути здібності та задатки, долучитися до світової системи знань, розвинути навички самоосвіти. Формується новий ідеал освіти – максимальний розвиток здібностей людини, його творчого потенціалу з виходом на індивідуальну траєкторію навчання із застосуванням дистанційних технологій, що сприяє подальшій адаптації людини до вимог інформаційного суспільства.

З іншого боку, взаємне зближення національних систем освіти за допомогою нових технологій і академічної мобільності проявляється в універсалізації освіти і трансляції переважно західних (європейських і американських) стандартів освіти, а разом з ними і стандартів життя, мислення, культури, наприклад, це стосується рідної мови. Але основною переважаючою мовою навчання в глобальній мережі безперервної освіти є англійська мова, при вивченні технічних або точних наук, її вплив на рідну мову не буде таким помітним, як при вивченні гуманітарних дисциплін. Навчання нерідною мовою може призвести до втрати національної ідентичності та культури суспільства. Прийнятним шляхом для національних систем освіти є врахування національно-культурної компоненти при розробці програм безперервної освіти. Також слід зазначити, що глобалізація дає значний поштовх до розвитку економіки знань і виступає імпульсом до впровадження системи інноваційної освіти. Під впливом розвитку мережі Інтернет і супутникового зв'язку інформаційне поле стало глобальним, його більше не можуть обмежити відстань або державні кордони. Формування єдиного глобального комунікаційного поля і розвиток сектора інформаційно-комунікаційних технологій сприяло збагаченню процесу освіти

інструментарієм інтерактивних форм навчання, серед яких дистанційна освіта, онлайн конференції, доступ до мережових бібліотек, світові банки даних і багато іншого. Усе вищезгадане є стимулом розвитку інноваційної освіти і прискореного поширення знань за допомогою глобальної комунікаційної мережі. Серед основних аспектів впливу процесу глобалізації на інноваційний розвиток є такі:

- прискорення в часі запуску нових продуктів і послуг у зв'язку зі зменшенням їх життєвого циклу. Помітну роль в даному аспекті відіграють інформаційно-комунікаційні технології, що дозволяють сформувати бази даних, глобальні мережі передачі, зберігання і поширення інформації, а також сучасну техніку для її обробки;
- розвиток міжгалузевої співпраці і мережових організаційних форм, широке поширення функціональної інтеграції та співпраці всередині самих підприємства; активна взаємодія фірм і центрів виробництва знань, до яких можна віднести державні та приватні лабораторії, університети та інститути, центри академічної і прикладної науки тощо;
- зміна наявних раніше бізнес-моделей, зокрема, поширення аутсорсингу як однієї з форм організації економічної діяльності. На тлі загального збільшення обсягу міжнародної торгівлі (особливо частки послуг) і неухильне зростання ролі передачі знань;
- широке поширення принципів загального управління якістю і міжнародної стандартизації. Процес глобалізації докорінно змінив парадигму регіонального розвитку посилив роль регіонів у світовій економіці і зробив інноваційний розвиток невід'ємною складовою сучасного регіону. Разом з тим інноваційний розвиток на тлі глобалізаційних процесів перестав бути закритим внутрішнім процесом компаній і регіональних систем.

Основними тенденціями розвитку освіти в умовах глобалізації є:

1. Болонський процес або введення двоциклічної структури вищої освіти (бакалавр-магістр). Починаючи з Берлінської конференції – триступеневої структури (бакалавр-магістр-доктор).
2. «Копенгагенський процес» або введення єдиних вимог до професійної освіти середнього ступеня, а також створення європейських рамок кваліфікацій [3].

3. Концепція «безперервної освіти» або перетворення освіти в постійний процес.

4. Розвиток освіти дорослих людей (зростання віку навчаються в сфері вищої освіти).

5. Активне поширення та впровадження дистанційного навчання.

6. Зростання числа студентів (як абсолютний, так і відносний).

7. Зростання числа працівників сфери вищої освіти.

8. Глобалізація, інтернаціоналізація та відкритість освіти.

9. Мобільність знань, інновацій і їх носіїв.

10. Підвищення витрат на вищу освіту (в державних бюджетах, витратах корпорацій, юридичних і фізичних осіб).

11. Поява «корпоративних університетів», втрата класичними університетами монополії на єдність наукових досліджень і освітній процес.

12. Відтворення спеціалізованих і вузько направлених академічних інститутів, що вирішують стратегічні завдання.

13. Поглиблення спеціалізації ланок комплексу наука, освіту та інновації.

14. Розвиток мережевих форм організації, що відіграють важливу роль в розвитку інноваційного процесу.

Глобалізація насамперед пов'язана з англо-американською моделлю світоустрою, експансією євроатлантичних культурних цінностей і прийняття саме цих цінностей вищою школою. В глобалізованому світі помітним є тенденція зближення народів у культурному плані, що сприяє утвердженню культурної одноманітності, тоді як багатоманітність відступає на задній план. Глобалізація передбачає єдність економічних, політичних і культурних процесів, що зближує економічний розвиток країн, але не ліквідує розрив між бідними та багатими країнами. Вона робить світовий ринок товарів і послуг єдиним, руйнує традиційні способи життя. Завдяки поширенню в світі демократичних цінностей тоталітарні режими відступають, але при цьому відбувається нав'язування політичного домінування наддержав. Цінності, на основі яких здійснюється глобалізація, хоча й універсальні, проте абстрактні. Ринкова економіка, раціональність, демократія, соціально-правова держава, освітні цінності різні в різних країнах, їх реалізація залежить від культури й традицій суспільства.

Культурна глобалізація, що прогресує робить виклик усій системі вищої освіти. Останніми роками вища освіта дедалі частіше розглядається як товар і її комерціалізація виходом на рівень світового сайту. Навіть затяті прихильники теорії відкритого суспільства піддають критиці таку тенденцію, зауваживши, що грошові цінності узурпували роль істинних цінностей, а ринки стали панувати в таких сферах суспільного життя, де їм не має бути місця (мистецтво, педагогіка, наука, політика тощо [3]. Тож процеси комерціалізації освіти можуть призвести до незворотної трансформації самого феномена освітнього процесу, сформованому упродовж тисячолітньої історії існування університетської освіти. Особлива загроза для національних систем вищої освіти пов'язана із появою освітніх провайдерів. У економічно слаборозвинених країнах ця тенденція збільшує «відтік інтелекту» за кордон. Найталановитіша молодь може бути відібрана ще в період навчання з наступною пропозицією продовжити освіту в інших країнах. Як наслідок, потоки імміграції здібної молоді збільшуватимуться.

Потенціал освітніх провайдерів зростає у міру глобалізації, яка об'єктивно прискорюється діями Європейського центру з питань вищої освіти ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейської комісії та інших міжнародних європейських організацій. Свідченням цього є Болонський процес. Тож, на нашу думку, усім країнам – його учасникам необхідно ще раз серйозно задуматися про можливість розширення експорту освітніх послуг, зокрема й за допомогою освітніх провайдерів; про співвідношення традиційних і нетрадиційних форм освіти, конкурентоспроможність національної освіти.

Можна стверджувати, що культурна глобалізація вищої освіти є нерівномірним, суперечливим і складаним явищем. Для країн, що не вписуються у цю модель, зокрема й для України, культурна глобалізація вищої школи матиме, ймовірно, такі наслідки:

- популяризація глобальних мультикультурних цінностей;
- посилення світового домінування євроатлантичної культури;
- поява зарубіжних освітніх провайдерів на територіях національних держав;
- втрата національної культури та ідентичності.

Глобалізація являє собою комплексний феномен, який має різні виміри: економічний, політичний, культурний і соціальний. У зв'язку з цим виникає

конкретне питання про безпосередній вплив глобалізації на системи освіти в різних країнах світу.

На перший план на рівні індивідууму в умовах глобалізації виходить проблема людського капіталу. Під «людським капіталом» ми розуміємо освіту і здатність набувати нові знання. На рівні країни адекватна глобальним викликам державна політика в сфері освіти стає необхідною, хоча і не єдино достатньою умовою сталого економічного розвитку. Водночас забезпечення потрібного рівня освіти залежить не тільки від формування більш ефективної системи освіти як такої, але і від того якого роду освіти вимагають потреби економіки.

Загальносвітовою тенденцією є посилення залежності від рівня освіти, отриманого індивідом, і одержуваної ним заробітної плати. Починаючи з 1980-х рр. в США спостерігалось постійне зростання співвідношення заробітної плати між випускниками шкіл та закладів вищої освіти. Аналогічну тенденцію ми бачимо як в європейських країнах, так і в Латинській Америці, де збільшується розрив в темпах зростання заробітної плати між високо і низько кваліфікованими працівниками. Це відображає загальну тенденцію розвитку ринку праці в сучасних умовах. У міру лібералізації економіки освіта набуває все більшої ринкової вартості. Усвідомлення на індивідуальному рівні потреби в освіті зростає тому, що в результаті економічної інтеграції та технологічних змін відкриваються нові можливості для кваліфікованих працівників і скорочуються для тих, у кого відповідна кваліфікація відсутня.

Існує два основних теоретичних підходи до пояснення даного феномена. У першому випадку відповідальність за зростання потреб в кваліфікованій робочій силі і, відповідно, в освіті, а як наслідок, і зростаючу різницю в рівні заробітної плати покладається на торгівлю та економічну інтеграцію. У другому випадку – на зміни в технологіях. Напевно, точніше було б сказати, що торгівля і міжнародні інвестиції в виробництво стають причиною швидкого поширення нових технологій, що вимагають більш освіченою робочої сили. В інформаційному суспільстві ключовим стає питання про те, чи будуть в довгостроковій перспективі комп'ютери та Інтернет доповненням до освіти та професійної підготовки, як це є на даний час. На рівні окремих країн інвестиції в освіту є необхідними, але не єдино достатнім засобом досягнення економічного зростання або скорочення соціальної нерівності.

Освіта як інвестиції в людський капітал так само як і інвестиції у фізичний капітал, може сприяти економічному зростанню і сприяти інноваціям та технологічним змінам в економіці. У той же час існують країни, де рівень інвестицій в людський капітал є досить високими, а зростання економіки не достатнє. Саме це було характерно для колишнього Радянського Союзу, і це ж саме ми спостерігаємо сьогодні в Аргентині, Єгипті і на Кубі. Сама по собі освіта не може забезпечити більш високих доходів, якщо невизначеність або деформація ринку призводять до незатребуваності потенційних умінь на ринку робочої сили. У Південно-Східній Азії економічне зростання було результатом поєднання макроекономічної стабільності, чітко функціонуючого ринку та інвестицій в людський капітал.

У колишньому Радянському Союзі штучне заниження оплати праці вело до зниження бажання людей інвестувати в освіту. У Латинській Америці готовність урядів субсидувати інвестиції у фізичний капітал поставили систему освіти і інші інститути, пов'язані з інвестуванням в людину до зниження інвестицій в освіту. Регулювання ринку праці, спрямоване на винагороду працівника за трудовий стаж, а не на забезпечення трудової мобільності. А відповідні державні програми, що сприяли продовженню роботи особами старших вікових груп знижували інтерес до інвестування в освіту та економічної віддачі від неї. Все це призвело до зниження рівня, якості і відносної значущості освіти в суспільстві.

Досвід різних країн дозволяє зробити ряд важливих для України висновків:

По-перше, високий рівень залежності багатства і політичної влади від ступеня доступу до природних ресурсів, як правило, веде до того, що економічні та політичні еліти неохоче йдуть на фінансування освіти для громадян.

По-друге, досвід частини західноєвропейських країн свідчить про те, що прив'язка гарантованих робочих місць і різного роду соціальних благ до рівня організації формує сприятливий вплив на функціонування механізму соціальної справедливості.

По-третє, виходячи з досвіду Латинської Америки можна зробити висновок про те, що виробниче навчання повинно оплачуватися самими роботодавцями, інакше воно може перетворитися в свого роду «чорну діру»

для державних витрат. Слід пам'ятати про те, що виробниче навчання лише доповнює, а не замінює собою загальної освіти.

Освіта дорослих в останні роки значною мірою направлена на формування комплексу ключових компетентностей. Під ключовими компетентностями розуміємо здатність людини використовувати набуті знання і навички, відповідно до своїх цінностей, в складних, різноманітних і непередбачуваних ситуаціях. Тобто ключові компетентності складаються із знань, ставлення до знань, критичного мислення і різних навичок в трудовій практиці.

Сутнісний розвиток як в професійному, так і загальному освітньому просторі дорослих, плануванні освіти, оцінці його результатів отримав компетентнісний підхід. Змістовна освіта, що веде до формування особистості, розвитку її ролі в суспільстві і до зміни самого співтовариства, в контексті компетентнісного підходу веде до отримання компетенцій, які сприяють відповідним змінам, як основного продукту. До них, як правило, відносять певний результат, продукт застосування знань, умінь і досвіду людини в практичній діяльності. Вважається, що компетентності не викладаються, вони повинні бути освоєні самими людьми які навчаються на базі досвіду і рефлексії. Нині здійснюється проект в галузі освіти дорослих «Life skills approach in Europe», в якому досліджується проблема оволодіння дорослими жителями Європи найбільш загальними суттєвими для життя в сучасному світі навичками [4].

Перший великий дослідницький проект в області оцінки ключових компетентностей дорослих був підготовлений Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), він отримав назву «Програма міжнародної оцінки компетенцій дорослих» (Programme for the International Assessment of Adult Competences, PIAAC). Основний акцент у визначенні PIAAC ключових компетентностей робиться на розумінні компетентностей в «функціональних» умовах, в яких компетентність розкривається як здатність здійснювати певні дії (мобілізувати ресурси - інструменти, знання, методи – в соціальному контексті. Компетентність передбачає взаємодію з іншими людьми, розуміння їх очікувань щодо реалізації мети. На практиці, компетентності, як правило, описуються з точки зору застосування і використання знань і навичок у певній життєвій ситуації – на відміну від

оволодіння масивом знанням або набором методів. За цими позиціями компетентності, зазвичай, передбачають охоплення трьох вимірів: знання, навички і відносини (переконання, диспозиції, цінності).

Проект РІААС носить глобальний зміст, в 2011-2015 роках в ньому взяли участь 33 країни, у цей час здійснюється його наступний етап. Загальна мета Програми міжнародної оцінки компетентностей дорослих полягає в отриманні інформації про них, їх вплив на успішність, самореалізацію людини в професійній діяльності і повсякденному житті, здійснюваних в технологічно і інформаційно насиченому середовищі. Серед найбільш важливих завдань у цьому процесі є:

- виявлення і вимірювання ступеня особливостей ключових компетентностей в різних країнах;
- оцінка впливу компетентностей на індивідуальні економічні та соціальні досягнення;
- оцінка ефективності різних національних систем освіти і навчання у формуванні необхідних навичок;
- визначення факторів, що сприяють зміцненню позицій на ринку праці різних категорій дорослого населення, а також створюють умови для навчання протягом усього життя;
- сприяння виробленню механізмів, які могли б у міру виявлення прогалин в ключових компетенціях забезпечити підвищення рівня компетенцій в рамках соціальної модернізації.

У проекті РІААС акцент перш за все робиться на «ключові компетентності щодо обробки інформації», необхідні для використання, розуміння, аналізу, а в разі деякої математичної інформації, в образній формі (наприклад, зображень, графіків). «Ключові компетентності з обробки інформації» мають таку назву оскільки вони:

- необхідні для повної інтеграції та участі в ринку праці, освіти і навчання, а також у соціальному та громадському житті;
- їм властивий високий ступінь трансформації, вони мають відношення до багатьох соціальних контекстів і робочих ситуацій;
- на них має вплив політика [6].

За нашими оцінками приріст компетентностей в країні у дорослих досягає піку у віці 45-49 років. Що стосується компетентностей, пов'язаних з

вирішенням завдань в технологічно насиченого середовища, з володіння інформаційно-комп'ютерними технологіями, то вони є найбільш важливою зоною розвитку для дорослого населення як для України, так і для інших країн.

Інша група компетентностей, розвиток яких вимагає зусиль з боку освіти дорослих пов'язана із питаннями реалізації трудового потенціалу людини, що є важливим чинником сталого розвитку країни. Сталий розвиток спрямовує вектор освіти в глобальному масштабі, для усіх країн, він лежить в основі цілей в галузі сталого розвитку, проголошених Організацією Об'єднаних Націй на Саміті у вересні 2015 роки (Sustainable Development Goals) [7]. Дані цілі визначають напрямок розвитку ряду соціальних сфер, включаючи освіту, охорону здоров'я, соціальний захист та працевлаштування в контексті розв'язання глобальних проблем. Намір створити єдину для всіх країн світу систему цілей і завдань, а також індикатори, що оцінюють їх досягнення, більш чим амбітні. Цілі мають істотне значення для орієнтації всіх компонентів освіти країн світу. Відповідні документи, з цією метою, були підписані практично всіма урядами як зобов'язання на період до 2030 року, вони є необхідними для реалізації цілей ключових компетентностей та є багатофункціональними і контекстно-незалежними [7]. До них відносять: компетентності прогнозування, нормативну компетентність, компетентність щодо стратегічного мислення, компетентності співробітництва, компетентності критичного мислення, компетентності самосвідомості, інтегровану компетентність щодо вирішення проблем. До кола компетентностей сучасної людини, що вимагають уваги з боку освіти дорослих, також входять так звані компетентності «вміння справлятися зі зростаючим багатогранним світом». Актуальність цього питання обґрунтовується рядом провідних міжнародних документів про освіту.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Результати проведеного дослідження дають підстави стверджувати, що в усьому світі наявна позитивна увага з боку відповідних органів публічної влади до проблеми формування та впровадження політики освіти і навчання дорослих. Узагальнюючи очікування груп стейкхолдерів щодо розроблення та запровадження політики освіти та навчання дорослого населення, слід зазначити: немає жодної групи, яка виступала б проти; в усьому світі

спостерігається значний потенційний попит на послуги провайдерів освіти, пов'язані з навчанням дорослих.

Враховуючи зазначене, для України характерним є відсутність концепції, стратегії та консолідованої нормативної бази щодо формування політики освіти і навчання дорослих. Водночас, наявним є нормативне регулювання окремих інструментів освіти дорослих, як-от ваучерів для підтримання конкурентоспроможності на ринку праці, але це лише ускладнює ситуацію, оскільки ці механізми є частиною загальної комплексної політики щодо дорослих, яка б виконувала функцію стимулювання повної продуктивної зайнятості населення та підтримання конкурентоспроможності дорослих людей на ринку праці.

В контексті забезпечення рівності можливостей чоловіків і жінок в доступі до усіх форм навчання дорослих слід зазначити, що більшість українських експертів вважають необхідність розроблення національної політики з просування рівності чоловіків та жінок в освітній сфері в Україні є важливим та передбачає запровадження тимчасових спеціальних заходів (квот, фіксованої пропорції тощо для менш представленої статі).

Найбільш ефективним варіантом для України вважається внесення відповідних змін у політиці освіти і навчання дорослих, оскільки його реалізація:

по-перше, дасть змогу системно і прогнозовано залучати додаткові людські ресурси для ринку праці України;

по-друге, розв'яже проблему соціальної інклюзії дорослого населення у соціальне й економічне життя держави і громади;

по-третє, дасть додатковий поштовх до розвитку провайдерів освітніх / навчальних послуг;

по-четверте, створить можливості для розвитку андрагогіки як науки, що забезпечує методологічний і методичний супровід освіти і навчання дорослих в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бім-Бад Б. М. Педагогічний словник. М., 2012. С. 168.
2. Гамбургская декларация об обучении взрослых – Декларации. URL: www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/hamburg_decl.shtml

3. Головатий М. Ф. Людина і політика. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 352 с.
4. Доповідь ЮНЕСКО. Переосмислюючи освіту. Освіта як загальне благо? URL : <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002325/232555r.pdf>
5. Education for Sustainable Development Goals. Learning Objectives. UNESCO 2017. URL:<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002474/247444e.pdf>
6. Загальнодержавна програма освіти у сфері прав людини. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/.../HRE-UA-2.docx>
7. The Survey of Adult Skills: Reader's Companion, Second Edition, OECD Skills Studies, OECD Publishing, Paris. URL: <https://www.oecd.org/skills/piaac>
8. Цілі Сталого Розвитку 2016 – 2030. Представництво ООН в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku.../tsili-staloho-rozvytku>

Стаття надійшла до редакції 06.04.2021

Oleksandr Savenko. The influence of globalization processes on the development of the adult education system.

The article examines the main aspects of the impact of globalization processes on the development of adult education. Trends in the development of adult education in the context of globalization are identified. The peculiarities of the competence approach to adult learning and the priorities of the educational policy are analyzed, the essence of the main key competencies is revealed. The options for solving the problems of adult education are substantiated, which largely depends on the content of the educational process in the humanities, which is a necessary component of forming a worldview in the acquisition of new competencies, professional knowledge and skills, highlights the experience of international organizations.

Key words: adult education, educational needs, continuing education, competence approach, key competencies.

REFERENCES

1. Bim-Bad B. M. Pedahohichnyy slovnyk. M., 2012. S. 168 [in Ukrainian].
2. Hamburhskaya deklaratsyya ob obuchenyy vzroslykh – Deklaratsyy. URL: www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/hamburg_decl.shtml [in Russian].
3. Holovatyy M. F. Lyudyna i polityka / Mykola Holovatyy. K.: DP «Vydavnychy dim «Personal», 2012. 352 s. [in Ukrainian].
4. Dopovid' YUNESKO Pereosmyslyuyuchy osvitu. Osvita yak zahal'ne blaho? URL : <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002325/232555r.pdf> [in Ukrainian].
5. Education for Sustainable Development Goals. Learning Objectives. UNESCO 2017. URL:<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002474/247444e.pdf> [in English].
6. Zahal'noderzhavna prohrama osvity u sferi prav lyudyny. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/.../HRE-UA-2.docx> [in Ukrainian].

7. The Survey of Adult Skills: Reader's Companion, Second Edition, OECD Skills Studies, OECD Publishing, Paris. URL: <https://www.oecd.org/skills/piaac> [in English].
8. Tsili Staloho Rozvytku 2016 – 2030. Predstavnytstvo OON v Ukrayini. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku.../tsili-staloho-rozvytku> [in Ukrainian].